

Kitaabka Daanyeel - Lambarka Konton iyo Lixaad

Furfuridda Sirta Muujintii 17: Waxsii Ugu Dambeeya ee Dhillada Weyn iyo Bahalka

Jeff Pippenger
2024-01-20

Sawirka ugu dambeeya ee boqortooyooyinka wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah waxaa laga helaa Muujintii cutubka toddoba iyo tobnaad. Cutubkaas, aayadda saddexaad, Yooxanaa waxaa loo qaaday “cidlada,” si malaa'igtu ugu muujiso Yooxanaa xukunka “dhillada weyn” ee wax sii sheegidda, tan ku fadhida “biyo badan” oo la “sinaysatay” “boqorrada dhulka.”

Markaasaa waxaa ii yimid mid ka mid ah toddobadii malaa'igood oo haystay toddobadii maddiibadood, wuuna ila hadlay, isagoo igu leh, Kaalay halkan; waxaan ku tusi doonaa xukunka dhilladii weynayd ee ku fadhida biyo badan dushooda, taasoo ay boqorradii dunidu la sinaysteen, kuwii dhulka degganaana lagu sakhraamiyey khamriga sinooyinkeeda. Sidaas daraaddeed ayuu Ruuxa igu qaaday cidlada; oo waxaan arkay naag ku fadhida bahal guduudan, oo ay ka buuxaan magacyo cay ah, lehna toddoba madax iyo toban gees. Muujintii 17:1–3.

Sida ereyadii Yooxanaa qudhiisa, “cidladu” waxay ka dhigan tahay kun iyo laba boqol iyo lixdanka sannadood ee xukunkii baabnimada, laga bilaabo sannadkii 538 ilaa wakhtigii dhammaadka ee 1798.

Oo naagtiina waxay u carartay cidladii, meeshaas oo ay leedahay meel Ilaah u diyaariyey, in halkaas lagu quudiyo kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood. ... Oo naagtiina waxaa la siiyey laba baal oo gorgor weyn ah, si ay ugu duusho cidladii, meesheedii, halkaas oo lagu masruufo wakhti, iyo wakhtiyo, iyo wakhtiga badhkiis, iyada oo laga fogeeyey wejiga abeesada. Muujintii 12:6, 14.

Ruuxa ahaan, Yooxanaa waxaa loo qaaday muddadii kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood ee xukunka baabanimada. Sannadahaas waxaa horay loogu sii tusaaleeyey saddexdii sano iyo barkii abaarta ahayd intii lagu jiray taariikhda Yesebeel, Axaab, iyo Eliyaas. Sannadahaasu waa inay sii socdeen ilaa baabanimadu heshay dhaawaceedii dhimashada lahaa sannadkii 1798, waayo taas waxaa “la go'aamiyey” inay dhacdo dhammaadka caro-galkii kowaad, kaas oo ahaa dhammaadka dagaalkii lagu soo dejiyey meesha quduuska ah iyo ciidankii iyada oo loo marayo labada xoog ee wax baabbi'iya, kuwaas oo ah heellanimada iyo baabanimada. Xaqiiqooyinkan oo dhan waxaa lagu soo bandhigay maqaaladii u dambeeyey.

“dhilladii weynayd” waa dhilladii reer Turos ee Ishacyaah, taas oo la illoobi lahaa toddobaatan sannadood oo calaamad ah, kuwaas oo ahaa “maalmihii boqor keliya.” Taariikhda Maraykanka waa taariikhda toddobaatanka sannadood ee calaamadda ah, kuwaas oo hore loogu sii tusaaleeyey toddobaatankii sannadood ee maxaabiisnimada intii lagu jiray xukunkii Baabuloon, boqortooyadii ugu horraysay ee waxsii sheegista Kitaabka Quduuska ah. Intii lagu jiray taariikhdaas dhilladii

weynayd ee Turos waa in la illoobaa. Dhammaadka taariikhdaas waa in la xusuustaa, oo mar kale ay soo baxdaa oo ay heesaheeda qaaddo, sidaasna ay sino ula gasho boqorrada dhulka. Yooxanaa waxaa ruux ahaan loogu qaaday taariikhda xukunka baabbanimada si uu u arko xukunka quwadda baabbanimada. Xukunka gabadh wadaad ah oo sino gashay wuxuu ahaa in dab lagu gubo.

Oo gabadhii wadaad kasta, haddii ay isu nijaasayso iyadoo dhilloobinaysa, iyadu aabbaheed bay nijaasaynaysaa; dab baa lagu gubi doonaa. Laawiyiintii 21:9.

Aragtii xukunka dhillaysigii weynaa ee Yooxanaa uu siiyey mid ka mid ah malaa'igihii daadshay mid ka mid ah toddobadii belayo ee ugu dambaysay, waxay ahayd in iyada dab lagu gubo.

Oo geesihii tobanka ahaa ee aad ku aragtay bahalka korkiisa, kuwanu waxay nacayaan naagta dhillada ah, waxayna ka dhigi doonaan cidlo oo qaawan, hilibkeedana way cuni doonaan, dabna way ku gubi doonaan. Muujintii 17:16.

Biyaha ay dhillada weynu ku fadhido waa dadyowga dunida, kuwaas oo lagu soo hoos gelin doono amarkeeda marka Maraykanku dunida oo dhan ku khiyaaneeyo inay caabudaan bahalka, kaas oo isaguna ah dhillada weynu. Markaas Maraykanku wuxuu noqdaa boqorka ugu horreeya ee tobanka boqor ee lagu matalay wax sii sheegidda Muujintii toddoba iyo tobnaad, sawirkan dhexdiisana Maraykanku wuxuu matalaa boqorkii ugu horreeyey ee sinaysta la galay dhillada, in kastoo ay falkaas dabadeed la samayn doonto boqorrada oo dhan.

Boqorkii ugu horreeyey ee boqorro badan waxaa matalaya Axaab, kaas oo guursaday dhilladii weynayd, taas oo kaniisadda Tiyatira gudaheeda lagu matalo Yesebeel. Xukunka Yesebeel (dhilladii weynayd) waxaa fuliya tobanka boqor, kuwaas oo xoogga Maraykanka awgiis lagu khasbi doono inay galaan isbahaysi kaniisad iyo dawlad ah. Boqorradaasu waxay ku heshiin doonaan inay u oggolaadaan baadarinimada inay dunida xukunto (inay ku fadhiisato biyaha), in kasta oo ay nacayb u qabaan dhillada.

Oo tobanka geesood oo aad aragtay waa toban boqor oo aan weli boqortooyo helin; laakiinse waxay saacad keliya amar ku helaan iyagoo boqorro ah bahalka la jira. Kuwaasu isku fikir bay wada leeyihiin, oo xoogooda iyo amarkoodaba waxay siiyaan bahalka. Kuwanu Degaanka way la diriri doonaan, oo Degaanka ayaa ka adkaan doona; waayo, isagu waa Sayidka sayidyada iyo Boqorka boqorrada; kuwa isaga la jirana waa kuwo loo yeedhay, oo la doortay, oo aamina ah. Oo wuxuu igu yidhi, Biyihii aad aragtay ee dhilladu ku dul fadhido waa dadyow, iyo badnaanyo, iyo quruumo, iyo afaf. Oo tobanka geesood oo aad ku aragtay bahalka, kuwanu dhillada way necbaan doonaan, oo waxay ka dhigi doonaan cidlo iyo qaawan, oo hilibkeedana way cuni doonaan, dabna way ku gubi doonaan. Waayo, Ilaah wuxuu qalbigooda geliyey inay doonistiisa oofiyaan, oo isku raacaan, oo boqortooyadooda siiyaan bahalka, ilaa erayada Ilaah ay ka dhammaadaan. Oo naagtii aad aragtayna waa magaaladaas weyn oo xukunta boqorrada dhulka. Muujintii 17:12–18.

“Boqorrada tobanka ah” (Qaramada Midoobay), dhab ahaantii way neceb yihiin baadarinimada, hase yeeshee duruufaha ayaa ku qasba inay boqortooyadooda cimrigeedu gaaban yahay u gacan geliyaan awoodda baadriga, iyagoo rajo aan micne lahayn ka qaba inay dunida ka badbaadiyaan afooyinkeeda sii kordhaya. Markay gartaan khiyaanadeeda, waxay noqdaan aaladdii iyada dab

lagu gubi lahaa, taasoo ah dhammaystirka sharciga ku qoran Laawiyiintii.

“Boqorrada tobanka ahu” waxay “dagaal la galaan Wanka” iyaga oo adeegsanaya silcinta ay ku hayaan dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya.

Bal maxay quruumuhu u cadhoodaan, oo dadkuna wax aan waxba ahayn uga fikiraan? Boqorrada dhulku way isa soo taagaan, oo taliyayaashuna wadajir bay talo u dhigtaan Rabbiga iyo Masiixiisa ka gees ah, iyagoo leh, Aynu jejebinno xidhmooyinkooda, oo aynu xadhkhooda naga fogeyno. Kan samooyinka ku fadhiyaa wuu qosli doonaa; Sayidku wuu ku maadsan doonaa. Markaasuu isagoo cadhaysan la hadli doonaa, oo wuxuu ku dhibi doonaa xanaaqiisa kulul. Sabuurradii 2:1–5.

Cadaadiska ay boqorrada dunidu u fuliyaan baabtiisnimada, ayaa sidoo kale Masiixa lagaga sameeyey iskutallaabta.

Adigoo afkii addoonkaaga Daa'uud ku yidhi, Maxaa quruumuhu u cadhoodeen, oo dadyowgu wax aan micne lahayn u maleegeen? Boqorradii dhulku way istaageen, oo taliyayaashiina way isu urursadeen Rabbiga iyo Masiixiisiiba. Waayo, run ahaan addoonkaaga quduuska ah Ciise, kii aad subagtay, waxaa isaga ka gees ahaa Herodos iyo Bontiyos Bilaatosba, iyagoo la jira quruumaha iyo dadka reer binu Israa'iil, iyagoo isu soo ururay, Inay sameeyaan wax alla wixii gacantaadu iyo taladaadu hore u go'aamiyeen in la sameeyo. Falimaha Rasuullada 4:25–28.

“Boqorrada dhulka” ee ka horyimid Masiixa markii iskutallaabta lagu qodbay waxay matalaan “tobanka boqor” ee Muujintii toddoba iyo tobnaad, kuwaas oo mar kale Degaanka la dagaallama iyagoo silcinaya dadkiisa. Iskutallaabta agteeda, boqorradaasu waxay ahaayeen “shirka kuwa sharka leh” oo “hareereeyey” Masiixa, taas oo ay mar kale ku sameeyaan dadkiisa maalmaha ugu dambeeya.

Waayo, eeyo ayaa i hareereeyey; ururka kuwa sharka lehna waa i go'doomiyey; gacmahayga iyo cagahaygana way mudheen. Lafahayga oo dhan waan tirin karaa; way i eegaan, wayna igu dhugtaan. Dharkaygii way dhexdooda ku qaybsadeen, maradaydiina saami bay u rideen. Sabuurradii 22:16–18.

Tobanka boqor oo xukun ku fuliya dhilladii weynayd waxay ku gubi doonaan dab, waayo iyadu waa dhillo sheegata inay tahay gabadh wadaad. Boqorradaas sidoo kale waxaa lagu matalay “eeyo,” tobankaas boqorna dab kuma gubi doonaan oo keliya dhilladii weynayd, laakiin “hibkeedana way cuni doonaan.” Geeridii Yesebeel waxay timid markii derbiga laga soo tuuray oo ay dhulka ku firidhsantay, dabadeedna eeyihii baa yimid oo hilibkeedii cunay.

Oo markii Yeehu yimid Yesreceelna Yesebeel way maqashay arrinka; markaasay wejigeedii isku qurxisay, madaxeediina hagaajisay, oo daaqad bay ka soo eegtay. Oo intuu Yeehu iridda ka soo galay ayay tidhi, Nabad ma lahaa Simrii, kii sayidkiisii dilay? Markaasuu wejigiisii daaqaddii kor ugu qaaday oo yidhi, Yaa dhinacayga ah? Yaa? Oo laba ama saddex bohon baa u soo fiiriyey. Oo wuxuu yidhi, Hoos u tuura. Sidaas daraaddeed iyagay hoos u tureen; oo dhiiggeedii in yar baa derbiga iyo fardaha ku firidhsamay; isaguna cagihii ayuu ku tumanayey. Oo markuu soo galay dabadeed ayuu wax cunay oo cabbay, markaasuu yidhi, Bal taga oo naagtan inkaar qabta soo eega, oo aasa; waayo, iyadu waa gabadh boqor dhalay. Oo

iyana way tageen inay aasaan, laakiinse wax ka badan madaxii, cagihii, iyo calaacalihii gacmaheeda kamay helin. Sidaas daraaddeed way soo noqdeen oo u sheegeen. Oo isna wuxuu yidhi, Kanu waa eraygii Rabbiga oo uu ku hadlay addoonkiisii Eliiyaah kii reer Tishbe ahaa, isagoo leh, Qaybta Yesreceel eeyuhu waxay ku cuni doonaan hilibka Yesebeel; oo baqtiga Yesebeelna wuxuu ahaan doonaa sida digo ku taal dhulka korkiisa qaybta Yesreceel; si aan loo odhan, Tanu waa Yesebeel. 2 Boqorradii 9:30–37.

Tobanka boqor, oo ah Qaramada Midoobay, kuwaas oo boqorkooda ugu sarreeyaa yahay Maraykanka, waxay xukun ku soo dejin doonaan baabnimada iyagoo dab ku gubaya oo cunaya hilibkeeda. Xukunkaas ayaa ah waxa malaa'igtu u timid inay Yooxanaa tusto, taasna si ay u samayso waxay Yooxanaa u qaadday taariikhda cidlada, hase yeeshee ma aha oo keliya meel aan kala sooc lahayn oo ka mid ah taariikhda cidlada, balse ilaa dhammaadka xilligaas qudhiisa. Way caddahay in Yooxanaa la geeyey dhammaadka kun iyo laba boqol iyo lixdanka sannadood, waayo markuu arkay naagta, waxay horeba ugu sakhraansanayd dhiigga silcinta, horebana waxaa loogu aqoonsaday inay tahay hooyada dhillooyinka.

Markaasuu ruuxa igu qaaday cidlada; oo waxaan arkay naag ku fadhida bahal guduudan, oo ay ka buuxaan magacyo cay ah, isagoo leh toddoba madax iyo toban gees. Naagtuna waxay ku labbisnayd guduud iyo casaanka guduudan, waxaana lagu qurxiyey dahab iyo dhagaxyo qaali ah iyo luul, iyadoo gacanteeda ku haysata koob dahab ah oo ay ka buuxaan karaahiyada iyo wasakhda sinadeeda. Oo fooddeeda waxaa ku qornaa magac ah, SIR, BAABULOON TA WEYN, HOOYADII DHILOOYINKA IYO KARAAHIYADA DUNIDA. Oo waxaan arkay naagtii iyadoo ka sakhraansan dhiigga quduusiinta iyo dhiigga maragfurayaashii Ciise; oo markaan arkay iyada, waxaan la yaabay yaab weyn. Muujintii 17:3–6.

Dhilladii Turos, oo iyaduna ah “dhilladii weynayd” ee lagu metelay Muujintii toddoba iyo tobnaad, waxay ahayd in la illoobo ilaa wakhtiga ay mar kale heesaheeda qaadi doonto oo ay sino la geli doonto boqorrada dhulka.

Qaamuus kasta oo la isku halayn karo oo la daabacay ka hor 1950 wuxuu caddeynayaa in naagta guduudka ku labisan ee Muujintii toddoba iyo tobnaad ay astaan u tahay kaniisadda Kaatooligga Roomaanka, laakiin maanta dunidu waxay u malaynaysaa in kaniisadda Kaatooligga ay tahay kaniisad Masiixi ah. Dunidu waxay illoowday cidda ay runtii tahay.

Markii Yooxanaa arkay iyada, silcintii Qarniyadii Mugdiga ahayd waxay ku dhowaatay dhammaadkeedii, waayo mar hore ayay ku sakhraansanayd dhiigga quduusiinta. Waxa dabiiciga ahi wuxuu tusaale u yahay waxa ruuxiga ah, oo qofku wuu sakhraamaa ka dib marka uu cabbo, ee ma aha ka hor.

Protestant-kii ka go'ay Kaatooligga qarniyo ka hor 1798, waxay horeba u bilaabeen safarkoodii dib ugu noqonayey wada-jirka Kaatooligga marka la gaadhay 1798, waayo iyada waxaa lagu aqoonsaday “HOOYADA DHILOOYINKA.” Markii Yooxanaa iyada arkay oo la yaabay, kaniisadihii markii hore ka go'ay wehelnimadeeda horeba way ugu soo noqdeen. Sidaas daraaddeed Yooxanaa waxaa loo qaaday 1798, markaas oo dhilladii weynayd horeba u dishay malaayiin Masiixiyiin ah, oo ay horeba u sasabtay kaniisadihii hore ee Protestant-ka ahaa inay

aqbalaan sheegashadeeda kibirka leh ee ah inay iyadu tahay madaxa kaniisadaha, sida Justinian uu ugu aqoonsaday sannadkii 533.

Markii laga joogo aragtida nebiyadeed ee 1798, malaa'igtii ayaa markaas Yooxanaa u soo bandhigtay sawirkii ugu dambeeyey ee boqortooyooyinka waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

Markaasaa malaa'igtu igu tidhi, Maxaad ula yaabtay? Waxaan kuu sheegi doonaa qarsoodiga naagta iyo bahalka iyada sida, kaas oo leh toddobada madax iyo tobanka gees. Bahalkii aad aragtay waa jiri jiray, imminkase ma jiro; oo wuxuu ka soo bixi doonaa yamayska aan gunta lahayn, wuxuuna geli doonaa halaag. Kuwii dhulka degganna way la yaabi doonaan, kuwaas oo magacyadooda aan lagu qorin kitaabka nolosha tan iyo aasaaskii dunida, markay arkaan bahalka jiri jiray, imminkase aan jirin, oo weliba jira. Oo halkan waxaa ku jirta maanka xigmadda leh. Toddobada madax waa toddoba buurood oo ay naagtu ku fadhido. Oo waxaa jira toddoba boqor: shan waa dhaceen, mid baa jooga, kan kalena weli ma iman; oo markuu yimaado, waa inuu sii jiro wakhti yar. Bahalkii jiri jiray oo imminkase aan jirin, isagu waa kii siddeedaad, oo wuxuu ka mid yahay toddobada, wuxuuna ku socdaa halaag. Tobanka gees ee aad aragtayna waa toban boqor, kuwaas oo aan weli helin boqortooyo; laakiinse waxay saacad keliya awood ula helayaan boqorro ahaan bahalka. Muujintii 17:7–12.

Bahalku waa boqortooyo ku jirta waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah, sida si fudud loogu aqoonsan karo cutubyada toddobaad iyo siddeedaad ee Daanyeel; oo qarsoodiga malaa'iggu u soo bandhigayo Yooxanaa waa qarsoodiga bahalka iyo naagta bahalka fuushan. Naagta bahalka saaran waa dhilladii weynayd oo sino la gasha boqorrada dhulka. Iyadu waa Yesebeel, ninkeeduna waa Axaab.

Sidaas daraaddeed nin wuxuu ka tagi doonaa aabbiihiis iyo hooyadiis, oo wuxuu la midoobi doonaa naagtiisa; oo waxay noqon doonaan isku jidh. Bilowgii 2:24.

Nin waa nin, naagna waa naag, laakiin marka ay isu yimaaddaan waxay noqdaan jidh keliya. Sirta bahalka waxay tahay in uu yahay isu-geyn kaniisad iyo dawlad ah, isu-geynta naagta (kaniisadda) iyo bahalka (boqorrada) oo ah boqortooyo keliya, taas oo ka kooban laba qaybood. Xeeladda dawladnimada iyo xeeladda kaniisadnimada oo la isu geeyey, iyadoo naagtu ay maamusho xiriirka, waa “sawirka bahalka.” Yooxanaa waxaa la tusay naagta oo uu bahalku sida, waayo iyadaa ah tan maamusha xiriirka.

Oo naagtii aad aragtay waa magaaladaas weyn oo xukunta boqorrada dhulka. Muujintii 17:18.

Bahalka iyo naagtu si wadajir ah waxay u taagan yihiin hal boqortooyo (hal jidh), laakiin malaa'igtu waxay adkaynaysaa xidhiidhka dhillada weyn la leedahay boqorrada dhulka. “Bahalkii ahaa” “jiray, haddana aan jirin”, kaas oo “ka soo bixi doona yamayska aan gunta lahayn, oo halaag u tegi doona,” kaas oo “kuwa dhulka degganuna ka yaabi doonaan” dabadiis, waa baabtiiska marka boogtii dhimashada lahayd ee dhillada weyn la bogsiiyo. Iyadu “waxay ahayd” boqortooyadii shanaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, laakiin waxaa “la go'aamiyey” inay hesho boog dhimasho leh sannadkii 1798.

Markii Yooxanaa ruux ahaan loo geeyey sannadkii 1798, iyadu “ma ay ahayn” bahal; hase yeeshee, marka nabarteedii dhimashada lahayd la bogsiiyo dhammaadka toddobaatanka sannadood ee astaanta ah ee ku soo gebogeboobaya sharciga Axadda ee dhowaan imanaya, iyadu mar kale “way tahay” mid nool, heesaheeda qaadaysa, sino samaynaysa, oo Masiixiyiinta dishaysa.

Cutubka toddoba iyo tobnaad waa soo-bandhiggii ugu dambeeyey ee boqortooyooyinka waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, sidaas darteedna waa inuu la waafaqaa xuska ugu horreeya ee boqortooyooyinka waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Xuska ugu horreeya ee boqortooyooyinkaas waxaa laga helaa Daniel cutubka labaad, kaas oo lagu muujiyey labada jaantus ee ahaa dhammaystirka amarkii Xabaquuq ee ahaa in la qoro aragtida oo miisaska dushooda si cad loogu dhigo.

Milleriyyintu waxay ku saxsanaayeen fahamkooda ku saabsan boqortooyooyinka Daanyeel ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah sida loogu matalay cutubyada labaad, toddobaad, iyo siddeedaad, hase yeeshee fahamkoodu ma uu dhammaystirnayn. Luulka Miller ee Daanyeel cutubka labaad ayaa toban jeer ka sii ifaya maalmaha ugu dambeeya, waayo waxaa la aqoonsaday inuu tilmaamayo tixraacii ugu horreeyey, oo aan ahayn oo keliya kan boqortooyooyinka waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, laakiin sidoo kale tixraacii ugu horreeyey ee muujinta ah in kan siddeedaad uu ka yimid toddobada. Ciise had iyo jeer wuxuu dhammaadka shay ku tusaaleeyaa bilowga shay.

Nabiyada oo dhammu waxay ka hadlayaan maalmaha ugu dambeeya, Yooxaanna na, Muujintii toddoba iyo tobnaad, wuxuu aqoonsanayaa boqortooyadii dunida ee ugu dambaysay markii uu soo bandhigayo “bahalkii” “jiray, oo aan jirin; haddana ka soo bixi doona yaamayska gunta la’, oo halaag u tegi doona.” Bahalku wuxuu ka soo baxaa “yaamayska gunta la’,” taas oo astaan u ah “muujin cusub oo awood Shaydaani ah.”

“Markay dhammeeyaan [ama ay ku dhow yihiin inay dhammeeyaan] markhaatifurkooda.’ Wakhtigii labada markhaati ay wax ku sii sheegi jireen iyagoo joonyad huwan wuxuu ku dhammaaday sannadkii 1798. Intay ku sii dhawaanayeen dhammaadka hawshoodii gudcurka ku qarsanayd, waxaa lagu qaadi lahaa dagaal iyaga ka dhan ah awoodda lagu tilmaamay ‘bahalka ka soo baxa yaamayska hoose.’ Quruumo badan oo Yurub ka mid ah, awoodihii ka talin jiray Kaniisadda iyo Dawladda waxaa qarniyo badan xukumayay Shayddaan, isaga oo adeegsanaya baabtiisnimada. Laakiin halkan waxaa la soo bandhigayaa muujin cusub oo awood Shaydaani ah.” Khilaafka Weyn, 268.

Qaar ka mid ah culimada fiqiga ayaa ku doodi doona in, maadaama “bahalka ka soo baxa yaamayska aan gunta lahayn” ee Muujintii kow iyo tobnaad, lagu aqoonsaday tuducaas inuu yahay cawaannimadii Kacaankii Faransiiska, hadalka “yaamayska aan gunta lahayn” uu astaan u yahay cawaannimo. Laakiin Islaamku wuxuu ka soo baxay “yaamayska aan gunta lahayn” ee Muujintii sagaalaad, Islaamkuna ma aha cawaannimo. Yaamayska aan gunta lahayn wuxuu metelaa muujin shaydaani ah.

“Waxaan isaga u sheegay in Rabbigu igu tusay riyo in mesmeerisamku ka yimid Ibliska, oo ka yimid yaamayska aan gunta lahayn, iyo in uu dhawaan halkaas tegi doono, isaga iyo kuwii sii

waday isticmaaliddiisa.” Review and Herald, July 21, 1851.

Wax ka yimid “Ibliiska,” waa wax ka yimid “yaamayska aan gunta lahayn.” Muujintii toddoba iyo tobnaad bahalka ka soo baxa yaamayska aan gunta lahayn waa xoogga u taga halaagga, oo kuwa aan magacyadoodu ku qornayn kitaabka ayaa la yaabi doona oo raaci doona. “Halaag” wuxuu ka dhigan yahay cadaab weligeed ah, waxaana Muujintii lagu matalaa “harada dabka,” taas oo ah meesha bahalka lagu tuuro.

Oo bahalkiina waa la qabtay, waxaana lala qabtay nebiga beenta ah oo hortiisa ku sameeyey mucjisooyin, kuwaas oo uu ku khiyaanay kuwii qaatay calaamadda bahalka iyo kuwii caabuday sanamkiisa. Labadoodaba iyagoo nool ayaa lagu tuuray baddii dabka ahayd ee baaruuddu ku gubanayso. Muujintii 19:20.

Cutubka saddex iyo tobnaad bahalkii ugu horreeyey ee badda ka soo baxa, kaasi oo Sister White si toos ah ugu aqoonsato baabtiisnimada papacy-ga, ayaa la aqoonsaday. Aayaddaas dhexdeeda dunidu waxay la yaabtaa bahalka papacy-ga dabadiis.

Oo waxaan arkay mid ka mid ah madaxyadiisii oo u ekaa sidii in lagu dhaawacay dhimasho; oo dhaawiciisii dhimashada lahaa waa bogsaday; dunida oo dhammuna waxay la yaabtay bahalkii dabadiis. Muujintii 13:13.

Bahalka ku xusan Muujintii toddoba iyo tobnaad oo “kuwa dhulka deggani ay la yaabi doonaan” dabadiis, waa muujinta ugu dambaysa ee awoodda shaydaanka, taas oo dhacda marka nabarkii dhimashada lahaa ee baabbanimada la bogsiiyo xeerka Axadda ee dhowaan imanaya. Astaam kasta oo nebiyadeed oo ku saabsan naagta iyo bahalka ay fuushan tahay ee cutubka toddoba iyo tobnaad, waxay tilmaamaysaa kaniisadda Rooma, sida qaamuusyadii la daabacay ka hor 1950 ay u tilmaameen.

Bahalka ku xusan Muujintii toddoba iyo tobnaad waa astaan u ah isu-geynta kaniisadda iyo dawladda, taas oo ah sawirka bahalka. Bahalka leh toddoba madax iyo toban gees waa boqortooyada ka kooban tobanka boqor (Qaramada Midoobay), taas oo haweeneydu ku fadhido oo ay xukunto. Haweeneydu waa baabbanimada, taas oo lagu aqoonsaday Baabuloon weyn, hooyada sinooleyaasha. Marka astaamahan la garto ka dib, waxaynu ku noqon karnaa 1798; barta taariikhda ee Yooxanaa loo qaaday si uu u helo muuqaalka ugu dambeeya ee boqortooyooyinka waxsii-sheegga Kitaabka Quduuska ah.

Waxaannu qormada xigta kaga hadli doonnaa boqortooyooyinkaas iyo sida loogu matalay Daanyeel cutubka labaad.

“Qaran kasta oo ka soo muuqday masraxa dhacdooyinka waxaa loo oggolaaday inuu booskiisa dhulka qabsado, si loo arko inuu oofin doono iyo in kale ujeeddada ‘Ilaaliyaha iyo Kan Quduuska ah.’ Wax sii sheegiddu waxay raadraacday kacitaanka iyo dhicitaanka boqortooyooyinkii waaweynaa ee dunida—Baabuloon, Maado-Faaris, Giriig, iyo Rooma. Mid kasta oo kuwan ka mid ah, sida quruumaha awooddoodu ka yar tahayba, taariikhdu way is-celisay. Mid kastaba wuxuu lahaa muddadiisii imtixaanka, mid kastaba wuu ku guuldarraystay, ammaantiisii way libdhay, xooggiisiina waa ka tegay, booskiisiina mid kale

ayaa qabsaday.”

“In kasta oo quruumuhu diideen mabaadi’da Ilaah, oo ay diidmadaas ku sameeyeen halaaggoodii, haddana weli way muuqatay in qasdiga rabbaaniga ah ee wax walba ka sarreeya uu ka dhex shaqaynayay dhaqdhaqaaqyadooda oo dhan.” Education, 177.